

Predmet C-82/21

**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda**

Datum podnošenja:

9. veljače 2021.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

13. listopada 2020.

Tužitelj:

B.S.

Ł.S.

Tuženik:

M.

Predmet glavnog postupka

Zahtjev da se naloži plaćanje određenog novčanog iznosa na ime plaćanja neosnovano plaćenih iznosa u vezi s naplatom obroka koji se sastoje od glavnice i kamata na temelju ugovora o hipotekarnom kreditu koji sadržava nedopuštene ugovorne odredbe.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje prava Unije, osobito članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ, kao i načela ekvivalentnosti, djelotvornosti i pravne sigurnosti; članak 267. UFEU-a

Prethodno pitanje

Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima i načela ekvivalentnosti, djelotvornosti i pravne sigurnosti tumačiti na način da im se protivi sudsko tumačenje nacionalnih odredbi prema kojem potrošačeva tužba za povrat nepravilno plaćenih iznosa na temelju nepoštene odredbe ugovora sklopljenog između poduzetnika i potrošača zastarijeva po isteku roka od deset godina koji počinje teći od datuma svakog potrošačeva ispunjenja obveze, uključujući kada potrošač nije znao da je ta ugovorna odredba nepoštena?

Navedene odredbe prava Zajednice

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima: dvadeset prva i dvadeset četvrta uvodna izjava, članak 6. stavak 1. te članak 7. stavak 1. i članak 7. stavak 2.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964., (Dz.U. br. 16., poz. 93., kako je izmijenjen, u daljnjem tekstu: Građanski zakonik)

Pravo se ne može koristiti na način koji je protivan društveno- ekonomskoj svrsi tog prava ili načelima društvenog suživota. Takvo postupanje ili propuštanje nositelja prava ne smatra se izvršavanjem prava o kojem je riječ i nije obuhvaćeno zaštitom (članak 5.).

Potrošač je fizička osoba koja s poduzetnikom obavlja pravnu radnju koja nije izravno povezana s njegovom poslovnom ili profesionalnom djelatnosti (članak 22.¹).

Podložno iznimkama predviđenima zakonom, pravo na tužbu imovinske naravi podliježe zastari (članak 117. stavak 1.).

Nakon isteka roka zastare, osoba protiv koje postoji pravo na tužbu može izbjeći namirenje, osim ako se odrekne pozivanja na prigovor zastare. Međutim, odricanje od prigovora zastare prije isteka roka nije valjano (članak 117. stavak 2.).

Osim ako je posebnom odredbom predviđeno drukčije, rok zastare iznosi deset godina, a za tužbe u pogledu periodičnih činidbi i tužbe koje su povezane s obavljanjem gospodarske djelatnosti taj rok iznosi tri godine (članak 118. u verziji koja je bila na snazi do 8. srpnja 2018.).

Osim ako je posebnom odredbom predviđeno drukčije, rok zastare iznosi šest godina, a za tužbe u pogledu periodičnih činidbi i tužbe koje su povezane s

obavljanjem gospodarske djelatnosti taj rok iznosi tri godine. Međutim, rok zastare završava posljednjeg dana kalendarske godine, osim ako je rok zastare kraći od dvije godine (članak 118. u verziji koja je bila na snazi od 9. srpnja 2018.).

Rok zastare počinje teći od dana kada se tužba može podnijeti. Ako podnošenje tužbe ovisi o tome da nositelj prava mora poduzeti određenu radnju, rok počinje teći od dana kada bi se tužba mogla podnijeti da je nositelj prava poduzeo radnju u najranijem mogućem roku (članak 120. stavak 1.).

Rok zastare prekida se: 1. svakim pokretanjem postupka pred sudom ili drugim tijelom ovlaštenim za razmatranje predmeta ili provedbu zahtjeva te vrste ili postupka pred arbitražnim sudom koji je pokrenut izravno u svrhu zahtijevanja ili utvrđivanja ili pak namirenja ili osiguranja tražbine; 2. ako osoba protiv koje se može podnijeti tužba prizna tražbinu; 3. pokretanjem postupka mirenja (članak 123. stavak 1.).

Nakon svakog prekida zastara počinje ponovno teći (članak 124. stavak 1.).

Ako je zastara prekinuta pokretanjem postupka pred sudom ili drugim tijelom ovlaštenim za razmatranje predmeta ili provedbu zahtjeva te vrste ili pred arbitražnim sudom ili pokretanjem postupka mirenja, rok zastare ne počinje ponovno teći sve dok ne završi taj postupak (članak 124. stavak 2.).

Odredbe potrošačkog ugovora koje nisu pojedinačno ugovorene nisu obvezujuće za potrošača ako mu daju prava i obveze na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo narušava njegove interese (nedopuštene ugovorne odredbe). Ova se odredba ne odnosi na ugovorne odredbe kojima se uređuju glavna davanja stranaka, među kojima su cijena ili naknada, ako su sastavljene na nedvosmislen način (članak 385.¹ stavak 1.).

Ako neka ugovorna odredba prema stavku 1. nije obvezujuća za potrošača, u preostalom dijelu ugovor ostaje obvezujući za stranke (članak 385.¹ stavak 2.).

Odredbe ugovora koje se ne smatraju pojedinačno ugovorenima jesu one na čiji sadržaj potrošač nije imao stvaran utjecaj. To se posebno odnosi na ugovorne odredbe preuzete iz predloška ugovora koji je druga ugovorna stranka predložila potrošaču (članak 385.¹ stavak 3.).

Teret dokazivanja da je odredba pojedinačno ugovorena na onoj je stranci koja se na to poziva (članak 385.¹ stavak 4.).

Ocjena usklađenosti ugovorne odredbe s dobrim običajima provodi se prema stanju u trenutku sklapanja ugovora, vodeći računa o njegovu sadržaju i okolnostima njegova sklapanja te uzimajući u obzir ostale ugovore povezane s ugovorom koji sadržava odredbu koja je predmet ocjene (članak 385.²).

Onaj tko bez pravne osnove stekne imovinsku korist na štetu druge osobe, dužan ju je vratiti u naravi, a ako to nije moguće, nadoknaditi njezinu vrijednost (članak 405.).

Odredbe prethodnih članaka osobito se primjenjuju na neosnovano plaćene iznose (članak 410. stavak 1.).

Iznosi su neosnovano plaćeni ako onaj tko ih je platio uopće nije imao takvu obvezu ili je nije imao prema osobi kojoj je plaćao, ili ako je osnova za plaćanje prestala postojati ili cilj koji se želi postići plaćanjem nije postignut, ili ako je pravna radnja kojom se obvezuje na plaćanje bila ništava i nije postala valjana nakon izvršenja plaćanja (članak 410. stavak 2.).

Zahtjev za naknadu štete nastale nezakonitom radnjom zastarijeva po isteku tri godine od dana kada je oštećena osoba saznala za štetu i za osobu koja ju je dužna nadoknaditi. Međutim, taj rok ne može biti dulji od deset godina od dana kada je došlo do štetnog događaja (članak 442.¹ stavak 1. Građanskog zakonika u verziji koja je bila na snazi do 26. lipnja 2017.).

Zahtjev za naknadu štete nastale nezakonitom radnjom zastarijeva po isteku tri godine od dana kada je oštećena osoba saznala ili je uz dužnu pažnju mogla saznati za štetu i za osobu koja ju je dužna nadoknaditi. Međutim, taj rok ne može biti dulji od deset godina od dana kada je došlo do štetnog događaja (članak 442.¹ stavak 1. Građanskog zakonika u verziji koja je bila na snazi od 27. lipnja 2017.).

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Stranke su 2006. sklopile ugovor o hipotekarnom kreditu indeksiran u švicarskim francima u okviru kojeg je tužitelj tuženicama trebao odobriti kredit za financiranje troškova izgradnje kuće. Kredit je bio indeksiran u švicarskim francima. Razdoblje kreditiranja iznosilo je 360 mjeseci, odnosno od 8. kolovoza 2006. do 5. kolovoza 2036. Kredit se otplaćivao u sve manjim obrocima koji se sastoje od glavnice i kamata. Prvotna godišnja kamatna stopa kredita iznosila je 2,25 %, pri čemu je privremeno (u razdoblju osiguranja kredita) bila povećana na 3,25 %. Banka je odobrila hipotekarni kredit indeksiran na temelju kupovnog tečaja švicarskog franka prema tečajnoj listi banke. Iznos kredita izražen u švicarskim francima utvrđen je na temelju kupovnog tečaja švicarskog franka prema tečajnoj listi banke na dan i sat isplate kredita/tranše. Na kredit se primjenjivala promjenjiva kamatna stopa koja je na dan sklapanja ugovora utvrđena u iznosu utvrđenom ugovorom. Kamatna stopa kredita mogla se promijeniti u slučaju promjene referentne stope utvrđene za određenu valutu i promjene financijskih parametara novčanog tržišta i tržišta kapitala u zemlji čija je valuta osnova za indeksaciju. Rate koje se sastoje od glavnice i kamata otplaćivale su se u poljskim zlotima nakon njihove konverzije prema prodajnom tečaju švicarskog franka u skladu s tečajnom listom banke koja se primjenjivala na dan naplate.

- 2 Stranke su 8. prosinca 2008. potpisale dodatak ugovoru o kreditu, na temelju kojeg kamatnu stopu kredita čini osnovna stopa LIBOR 3M uvećana za maržu banke od 0,57 postotnih bodova koja je fiksna tijekom cijelog razdoblja kreditiranja.
- 3 Tužitelji tužbom zahtijevaju da se u njihovu korist tuženiku naloži plaćanje iznosa od 74 414,52 poljska zlota uvećanog za zakonske zatezne kamate na ime neosnovano plaćenih iznosa koje je tuženik stekao na štetu tužiteljâ u vezi s naplatom obroka koji se sastoje od glavnice i kamata na temelju ugovora o hipotekarnom kreditu indeksiranom u švicarskim francima od 4. kolovoza 2006. Isto tako, tužitelji su istaknuli da im , ako se zbog nepoštenosti navedenih ugovornih odredbi utvrdi ništavost cijelog ugovora o kreditu, tuženik mora vratiti protuvrijednost svih obroka kredita koji su plaćeni u razdoblju od 5. listopada 2006. do 5. ožujka 2010. U odgovoru na tužbu tuženik je zahtijevao da se tužba odbije.
- 4 Tužitelji su na raspravi izjavili da ni o jednoj od ugovornih odredbi koje osporavaju nisu pojedinačno pregovarali s tuženom bankom. Zaposlenici banke tužiteljima nisu predočili povijesne tečajeve švicarskog franka/poljskog zlota te ih nisu obavijestili da će, u vezi sa sklapanjem ugovora o kreditu, tužitelji morati snositi troškove *spreada* i tečajni rizik. Tužitelji nisu bili obaviješteni o tome kako mogu ograničiti svoj tečajni rizik i nije im pojašnjeno na koji način tužena banka sastavlja svoju tečajnu listu i kako utvrđuje iznos *spreada*. Tužitelji također nisu bili obaviješteni o tome na temelju kojih će se načela mijenjati kamatna stopa njihova kredita, a osobito o parametrima koje banka uzima u obzir prilikom donošenja odluke o promjeni kamatne stope. Na dan sklapanja ugovora o kreditu tužitelji nisu imali obrazovanje u području prava ili ekonomije, nisu imali iskustvo rada u banci ili drugim financijskim institucijama, nisu imali dohodak ni štednju u švicarskim francima.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 5 Tužitelji smatraju da navedeni ugovor sadržava nedopuštene ugovorne odredbe koje obuhvaćaju konverziju glavnice i obroka kredita tečajem švicarskog franka (članak 7. stavak 1. i članak 11. stavak 5.) i pravo tuženika na promjenu kamatne stope kredita (članak 10. stavak 2). Smatraju da im je zbog neprimjenjivosti prethodno navedenih ugovornih odredbi tuženik naplatio prekomjerne iznose obroka kredita i stoga zahtijevaju da im plati iznos od 74 414,52 poljska zlota koji predstavlja razliku između zbroja uplaćenih obroka kredita (213 305,35 poljskih zlota) i pravilnog iznosa tih obroka (138 890,83 poljska zlota) za razdoblje od 7. rujna 2009. do 6. lipnja 2017. S druge strane, tuženik smatra da ugovor o kreditu koji su sklopile stranke nije ništav i da ne sadržava nedopuštene ugovorne odredbe. Tuženik je također podnio prigovor o zastari.

Sažeti prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 6 Tužitelji u ovom predmetu osporavaju takozvanu klauzulu o konverziji (članak 7. stavak 1. i članak 11. stavak 4. ugovora) i takozvanu klauzulu o promjenjivoj kamatnoj stopi (članak 10. stavak 2. u prvotnoj verziji) koje su sadržane u ugovoru o kreditu i koje su preuzete iz tipskog ugovora koji primjenjuje tužena banka. Te su odredbe više puta bile predmet sudskog nadzora te se gotovo uvijek smatraju nedopuštenim ugovornim odredbama u smislu članka 385.¹ stavka 1. Građanskog zakonika. Međutim, sporni su učinci nepoštenosti navedenih odredbi. Što se tiče učinaka neobvezatnosti klauzula, u aktualnoj sudskoj praksi postoje dva suprotstavljena stajališta. U skladu s prvim stajalištem, ugovor o kreditu indeksiranom u stranoj valuti nakon uklanjanja klauzula o konverziji treba smatrati ugovorom o kreditu u poljskim zlotima. Međutim, u skladu s drugim stajalištem, uklanjanje nedopuštenih klauzula o konverziji dovodi do ništavosti cijelog ugovora o kreditu. U pogledu učinaka neobvezatnosti klauzule o promjenjivoj kamatnoj stopi (članak 10. stavak 2.) također su se oblikovala dva pravca u sudskoj praksi. U skladu s prvim, ugovor o kreditu nakon uklanjanja klauzule o promjenjivoj kamatnoj stopi treba smatrati ugovorom o kreditu s fiksnom kamatnom stopom i to onom koja se primjenjivala na dan sklapanja ugovora o kreditu. U skladu s drugim pravcem sudske prakse (koji trenutno prevladava), uklanjanje klauzule o promjenjivoj kamatnoj stopi iz ugovora o kreditu dovodi do ništavosti tog ugovora.
- 7 S obzirom na prethodno navedeno, sud koji je uputio zahtjev razmatra mogućnost da ugovor o kreditu koji su sklopile stranke proglasi ništavim u cijelosti, što može biti posljedica utvrđenja nepoštenosti klauzula o konverziji ili klauzule o promjenjivoj kamatnoj stopi (članak 10. stavak 2.), kao i utvrđenja nepoštenosti obiju odredbi. Sud koji je uputio zahtjev pritom uzima u obzir da je sadržaj članka 10. stavka 2. ugovora izmijenjen dodatkom od 8. prosinca 2008., međutim, nepoštenost ugovornih odredbi treba ocijeniti prema datumu sklapanja ugovora (članak 385.² Građanskog zakonika), a utvrđenje da članak 10. stavak 2. predstavlja nepoštenu ugovornu odredbu zbog koje je ugovor ništav dovelo bi do toga da bi ugovor o kreditu bio ništav *ex tunc* (od samog početka) te bi naknadno sklapanje dodatka također bilo ništavo. Ništavost cijelog ugovora o kreditu značila bi da su sva plaćanja izvršena na temelju tog ugovora u skladu s člankom 410. stavkom 2. Građanskog zakonika neosnovano plaćeni iznosi i da ih stoga treba vratiti na temelju članka 405. Građanskog zakonika u vezi s člankom 410. stavkom 1. Građanskog zakonika. Tuženik bi stoga mogao zahtijevati da mu tužitelji vrate protuvrijednost iznosa kredita koji im je isplatio (455 000 poljskih zlota), a tužitelji bi mogli zahtijevati da im tuženik vrati protuvrijednost svih obroka kredita koje su dotad platili.
- 8 U pogledu tuženikova prigovora o zastari koji bi u znatnoj mjeri mogao spriječiti prihvaćanje tužbe tužiteljâ, sud ispituje njegovu osnovanost i tvrdi da na tužbu tužiteljâ treba primijeniti odredbu o općem roku zastare potraživanja koji za potraživanja nastala prije 9. srpnja 2018. iznosi deset godina (članak 118. Građanskog zakonika). U tom je pogledu ključno pitanje ocjene toga od kada

treba računati početak roka zastare za tužbu za povrat na koju tužitelji imaju pravo i pritom je relevantan članak 120. stavak 1. prva rečenica Građanskog zakonika. U sudskoj se praksi navodi da rok zastare za tužbu za povrat neosnovano stečene koristi (neosnovano plaćenih iznosa) počinje teći od dana kada korist (plaćeni iznos) treba biti vraćena ako vjerovnik pozove dužnika da izvrši obvezu u najkraćem mogućem roku, odnosno u roku koji je potreban da se neosnovano stečena korist vrati bez nepotrebnog odgađanja. Za početak roka zastare nije relevantno kada je pružatelj saznao da je plaćanje bilo neosnovano ni kada je stvarno pozvao dužnika da ga vrati. Navedeni zaključci primjenjuju se i u predmetima koji se odnose na plaćanje neosnovano plaćenih iznosa kojim se izvršavaju ništave ugovorne odredbe u situaciji u kojoj stranka nije bila svjesna ništavosti tih odredbi. Posljedica prethodno navedenog stajališta u ovom bi predmetu bilo utvrđenje da je zahtjev za povrat svakog od obroka kredita koji su plaćeni u razdoblju od 5. listopada 2006. do 5. ožujka 2010. zastario nakon isteka deset godina od datuma plaćanja pojedinog obroka. Budući da je tužba za plaćanje u ovom predmetu podnesena 7. kolovoza 2019., to bi značilo zastaru zahtjeva za plaćanje protuvrijednosti svih obroka koji su plaćeni deset godina prije podnošenja tužbe (7. kolovoza 2019.), odnosno prije 7. kolovoza 2009. Slijedom toga, sud ispituje je li navedeni način tumačenja članka 120. stavka 1. Građanskog zakonika u skladu s člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ, kao i načelima ekvivalentnosti, djelotvornosti i pravne sigurnosti.

- 9 Zaštita potrošača nije apsolutna¹ i određivanje razumnih prekluzivnih rokova za pokretanje postupaka u interesu pravne sigurnosti u skladu je s pravom Unije². Istodobno, nacionalna pravila kojima se uređuje zaštita potrošača ne mogu biti manje povoljna od onih kojima se uređuju slične unutarnje situacije (načelo ekvivalentnosti), niti smiju biti oblikovana tako da je u praksi nemoguće ili pretjerano teško izvršavati prava dodijeljena pravnim poretom Unije (načelo djelotvornosti)³. Među primjerenim i djelotvornim sredstvima kojima se potrošačima jamči djelotvorna sudska zaštita mora biti i mogućnost podnošenja tužbe ili podnošenja prigovora u razumnim postupovnim uvjetima, tako da za izvršavanje njihovih prava nisu propisani uvjeti, osobito glede rokova ili troškova, koji sprečavaju izvršavanje prava zajamčenih Direktivom 93/13⁴. Iz toga slijedi da

¹ Vidjeti presude Suda od 21. prosinca 2016., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutierrez Naranjo, t. 68. i od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 82.

² Vidjeti presude Suda od 6. listopada 2009., C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, t. 41.; od 21. prosinca 2016., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutierrez Naranjo, t. 69. i od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 82.

³ Vidjeti presude Suda od 26. listopada 2006., C-168/05, Mostaza Claro, t. 24.; od 3. travnja 2019., C-266/18, Aqua Med., t. 47.; od 26. lipnja 2019., C-407/18, Addiko Bank, t. 46. i od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 83.

⁴ Vidjeti presude Suda od 1. listopada 2015., C-32/14, ERSTE Bank Hungary, t. 59.; od 21. travnja 2016., C-377/14, Radlinger i Radlingerova, t. 40. i od 13. rujna 2018., C-176/17 Profi Credit Polska, t. 63.

se pravu Unije ne protivi nacionalni propis koji podvrgava roku zastare tužbu radi isticanja restitucijskih učinaka utvrđenja ništavosti, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti⁵. U tom pogledu valja analizirati osigurava li se konkretnim uređenjem zastare imovinskopravnog zahtjeva potrošača poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Rok mora biti stvarno dovoljan za pripremu i izradu djelotvornog pravnog lijeka⁶. Međutim, analiza odredbi kojima se uređuje zastara potrošačeva prava na tužbu ne može se ograničiti samo na ispitivanje trajanja tog roka, nego mora obuhvaćati i način njegove primjene, uključujući odabrani način pokretanja tog roka⁷. U tom pogledu osobito valja istaknuti dvije presude Suda Europske unije. U presudi od 9. srpnja 2019. Sud je utvrdio da rok zastare od tri godine koji počinje teći od dana kad je ugovor u cijelosti ispunjen ne može potrošaču osigurati djelotvornu zaštitu, zato što je taj rok mogao isteći i prije nego što je potrošač imao mogućnost saznati za nepoštenost odredbe sadržane u tom ugovoru. Takav rok stoga pretjerano otežava korištenje prava koja tom potrošaču priznaje Direktiva 93/13⁸. Iz navedenog proizlazi da se načelu djelotvornosti protivi to da se na tužbu za povrat primjenjuje rok zastare od tri godine, koji počinje teći od trenutka prestanka predmetnog ugovora, neovisno o tome je li potrošač u tom trenutku znao ili je razumno mogao znati za nepoštenost odredbe tog ugovora na koju se poziva u prilog svojoj restitucijskoj tužbi, zato što takva pravila o zastari mogu pretjerano otežati ostvarivanje prava tog potrošača priznatih Direktivom 93/13⁹. Međutim, u presudi od 16. srpnja 2020. Sud je utvrdio da primjena roka zastare od pet godina koji počinje teći od sklapanja ugovora, s obzirom na to da podrazumijeva da potrošač može tražiti povrat plaćanja na temelju izvršenja ugovorne odredbe za koju je utvrđeno da je nepoštena samo tijekom pet godina nakon potpisivanja ugovora, neovisno o tome je li imao ili je mogao razumno znati za nepoštenost te odredbe, pretjerano otežava ostvarivanje prava tog potrošača koja su dodijeljena Direktivom 93/13 i time povređuje načelo djelotvornosti u vezi s načelom pravne sigurnosti¹⁰. Sud stoga smatra da prilikom analize nacionalnih odredbi o zastari za potrošačevu tužbu s obzirom na njihovu usklađenost s načelom djelotvornosti posebnu pozornost valja posvetiti datumu kada počinje teći rok zastare za potrošačevu tužbu. U tom je pogledu osobito važno da se sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač u odnosu na prodavatelje robe i pružatelje usluga, a vezano uz pitanja koja se odnose kako na mogućnost pregovaranja tako i na razinu informacija, nalazi u podređenom položaju, što dovodi do pristupanja uvjetima koje je prethodno sastavio

⁵ Vidjeti presudu Suda od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 83.

⁶ Vidjeti presudu Suda od 29. listopada 2015., C-8/14, BBVA, t. 29.

⁷ Vidjeti presudu Suda od 9. srpnja 2020., C-698/18 i C-699/18, SC Raiffeisen Bank, t. 61.

⁸ Vidjeti presudu Suda od 9. srpnja 2020., C-698/18 i C-699/18, SC Raiffeisen Bank, t. 67.

⁹ Vidjeti presudu Suda od 9. srpnja 2020., C-698/18 i C-699/18, SC Raiffeisen Bank, t. 75.

¹⁰ Vidjeti presudu Suda od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 91.

prodavatelj odnosno pružatelj, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj¹¹. Stoga je moguće da potrošači nisu svjesni nepoštenosti odredbe ugovora o hipotekarnom kreditu ili ne percipiraju opseg svojih prava koja proizlaze iz Direktive 93/13¹². Čini se da analiza navedene sudske prakse navodi na zaključak da rok zastare za potrošačevu tužbu ne bi trebao početi teći sve dok potrošač ne postane svjestan nepoštenosti ugovorne odredbe ili barem do trenutka kad je razumno trebao znati za nepoštenost te odredbe. Čini se da je taj zaključak primjeren, osobito u slučaju ugovora o kreditu sklopljenog na razdoblje od 30 godina. Mala je vjerojatnost da je potrošač koji je godinama izvršavao ugovor koji sadržava nepoštene odredbe već od samog početka mogao znati za nepoštenost tih odredbi.

- 10 Slijedom toga, čini se da je prethodno navedeno restriktivno tumačenje članka 120. stavka 1. Građanskog zakonika protivno članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ, kao i načelima djelotvornosti i pravne sigurnosti. Navedenu odredbu nacionalnog prava stoga treba tumačiti na način da rok zastare za potrošačevu tužbu za povrat iznosa plaćenih na temelju ugovora koji sadržava nedopuštene ugovorne odredbe ne treba u svakom slučaju početi teći od trenutka plaćanja svakog iznosa, nego tek od trenutka u kojem je potrošač saznao za nepoštenost te ugovorne odredbe. Željeni učinak ne može se postići samo primjenom članka 5. Građanskog zakonika u smislu da se njime omogućava priznavanje prigovora o zastari kao izraz tuženikove zlouporabe subjektivnog prava i, u konačnici, utvrđenja da podnošenje tog prigovora nema pravne učinke.
- 11 Ugovori o kreditu (osobito o hipotekarnom kreditu) često se sklapaju na dugi niz godina, a spor u pogledu dopuštene ili nedopuštene ugovorne odredbe može nastati više od deset godina nakon njezina sklapanja. Stoga bi se moglo postaviti pitanje je li odredba nacionalnog prava u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13/EEZ, s obzirom na to da se njome ograničavaju restitucijski učinci proglašenja nedopuštenosti ugovorne odredbe (rizik da potrošač ostvari povrat samo dijela neosnovano plaćenih iznosa u slučaju podnošenja prigovora o zastari). Na primjer, u slučaju banaka koje naplaćuju *spread* u vezi s konverzijom potrošačevih uplata u poljskim zlotima u stranu valutu suočit ćemo se s mnogobrojnim tužbama za povrat *spreada* čiji će rok zastare početi teći zasebno za svaki obrok rate kredita koji otplaćuje korisnik kredita.
- 12 U pogledu pitanja roka zastare za povrat glavnice kredita banke, sam Sud ističe da proglašenje ništavosti ugovora zbog nedopuštenosti dijela njegovih odredbi u načelu dovodi do istih posljedica kao i neposredno dospijeće na naplatu preostalog iznosa kredita¹³. Nedvojbeno je da rok zastare za bankino pravo na tužbu, povezan

¹¹ Vidjeti presude Suda od 19. prosinca 2019., C-453/18 i C-494/18, Bondora, t. 40. i od 9. srpnja 2020., C-698/18 i C-699/18, SC Raiffeisen Bank, t. 67.

¹² Vidjeti presude Suda od 13. rujna 2018., C-176/17, Profi Credit Polska, t. 69. i od 16. srpnja 2020., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, t. 90.

¹³ Vidjeti presude Suda od 30. travnja 2014., C-26/13, Kásler, t. 84. i od 26. ožujka 2019., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, t. 58.

s njezinom poslovnom djelatnosti, iznosi tri godine (članak 118. Građanskog zakonika). Međutim, primjena članka 120. stavka 1. Građanskog zakonika u skladu s prethodno navedenom sudskom praksom značila bi da taj rok morao početi teći već na dan isplate kredita, te bi stoga bankino pravo na tužbu za povrat protuvrijednosti glavnice kredita zastarjelo u cijelosti.

- 13 Stoga bi situacija u kojoj bi potrošačevo pravo na tužbu za plaćanje na ime neosnovano plaćenih iznosa koji proizlaze iz ništavog ugovora o kreditu trebalo smatrati barem djelomično zastarjelim, u slučaju u kojem slično bankino pravo na tužbu uopće ne bi zastarjelo (i to unatoč formalno kraćem roku zastare), bila osobito štetna za potrošače i zasigurno se ne bi ispunjavala jamstva koja proizlaze iz Direktive 93/13. U tim bi se okolnostima čak i potrošače koji znaju i razumiju svoja prava obeshrabilo da ih potražuju zbog straha da, u najboljem slučaju, mogu ostvariti povrat samo dijela plaćenih iznosa, dok banka pak od njih ima pravo naplatiti sva potraživanja.
- 14 Stoga je opravdano pitanje je li utvrđenje da je potrošačevo pravo na tužbu zastarjelo zbog prethodno navedenih razloga protivno načelu ekvivalentnosti. Iz sudske prakse Suda proizlazi da poštovanje tog načela zahtijeva da se predmetno nacionalno pravilo bez razlike primjenjuje na postupke zbog povrede prava Unije ili zbog nepoštovanja nacionalnog prava čiji su cilj i predmet slični¹⁴. Nepoštovanje načela ekvivalentnosti vidljivo je i iz još jednog razloga, odnosno s obzirom na bitnu razliku u pogledu početka roka zastare zahtjeva za naknadu štete nastale nezakonitom radnjom (članak 442.1 stavak 1. Građanskog zakonika) koji ne može početi teći sve dok oštećena osoba ne sazna za štetu i za osobu koja ju je dužna nadoknaditi, i tužbe za povrat neosnovano plaćenih iznosa (članak 120. stavak 1. Građanskog zakonika). Oba navedena zahtjeva imaju određena zajednička obilježja, odnosno primjer su potraživanja obveza koje ne proizlaze iz pravnih radnji (uključujući ugovore), nego određenih činjeničnih događaja kojima se zakonom pridaju određene pravne posljedice. Stoga je ta razlika izraz povrede načela ekvivalentnosti. Naime, kada bi potrošač izgubio sredstva u banci zbog nezakonite radnje banke ili osobe za koju je odgovorna banka, rok zastare za potrošačevo pravo na tužbu počeo bi teći kasnije na temelju članka 442.¹ stavka 1. Građanskog zakonika. Stoga je teško pronaći razloge kojima bi se opravdalo razlikovanje položaja potrošača u ta dva navedena slučaja.
- 15 Sud koji je uputio zahtjev predlaže da se odgovori kako slijedi: članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ, kao i načela ekvivalentnosti, djelotvornosti i pravne sigurnosti treba tumačiti na način da im se protivi sudsko tumačenje nacionalnih odredbi prema kojem rok zastare za povrat neosnovano plaćenih iznosa na temelju nepoštene odredbe ugovora sklopljenog između poduzetnika i potrošača počinje teći prije nego što je potrošač saznao za nepoštenost ugovorne odredbe ili je razumno trebao znati za nepoštenost te odredbe.

¹⁴ Vidjeti presude Suda od 27. veljače 2014., C-470/12, Pohotovost', t. 47. i od 9. srpnja 2020., C-698/18 i C-699/18, SC Raiffeisen Bank, t. 67.